

„ÎN TEATRU AI DE ÎNVĂȚAT DE LA ORICINE”

Un crâmpiei de primăvară, o după-amiază însoțită, o întâlnire la o cafea de lângă Parcul Circului. O întâlnire care mă umple de bucurie și de povești cu teatru și despre teatru. O întâlnire cu un artist fascinant: domnul Nicu Alifantis. Un privilegiu. Ne-am întâlnit să vorbim despre muzica pe care a compus-o pentru cele 120 de spectacole de teatru în cei 50 de ani de carieră și despre turneul național Alifantis & Fragile Band dedicat Campaniei *Artiștii pentru Artiști*, dar ne-am trezit vorbind despre începuturile în teatru, despre inspirație, mari întâlniri... toate astea printre sunete de rândunici și minute care au uitat să mai alerge.

Tiana ALEXE: *Cum v-ați descrie în trei cuvinte?*

Nicu ALIFANTIS: Un greco-machedon neli-niștit. (*râde*) Tata era grec, mama machedoancă. S-au întâlnit în România și m-am născut eu. În Brăila. Un oraș cu totul special prin multiculturalismul și etniile care trăiesc acolo.

T.A.: *Cum a ajuns băiatul din Brăila să prindă dragoste față de teatru, de muzică și să devină artist?*

N.A.: Eu am crescut în Teatrul din Brăila. Acolo am ucenicit. Eram în liceu și m-am înscris într-un cerc de teatru organizat de Anca și Mircea Crețu – doi actori ai Teatrului „Maria Filotti”. Eram o gașcă mai mare acolo – Catrinel Dumitrescu, Mioara Mirea, Cornel Răileanu – făceam spectacole de muzică și poezie, unii dintre noi eram aduși în teatru pentru figurație. „Actor corp-ansamblu” se numea. Acolo, spre sfârșitul anului 1972, Ivan Helmer monta *Philadelphia, ești a mea*. Muzica era compusă de Mircea Florian, dar aveau nevoie de cineva care să cânte în spectacol. Și-așa am apărut eu. Eram un al treilea alter ego al celor două personaje principale. Atunci, cunoscându-l pe Mircea Florian, pe care îl consider mentorul meu spiritual în ale muzicii de teatru, am învățat foarte multe. Prin el am avut această legătură cu scena, cu actul de creație în sine. În urma acestui spectacol, regizorul Dumitru Dinulescu m-a ales să fac muzica pentru *Furtuna* lui Ostrovski. A avut acest curaj. Acela a fost spectacolul meu de debut. Eram în ultimul an de liceu. După premiera aceasta din 1973. De aici a pornit totul.

T.A.: *Și cum ați ajuns în București?*

N.A.: Ca să scap de gura alor mei care voiau să mă fac doctor, am plecat în armată. Am dat la Medicină, am picat, după am dat la Conservator, am picat și-acolo. Am renunțat și m-am dus în armată. La vremea aceea primeai chemare. Eu

mă duceam săptămânal la comisariatul militar și îi rugam să mă ia la oaste. Și-au făcut cruce. M-au luat până la urmă și am fost trimis la Buzău, la transmisiuni. În concediul de la armată mergeam la petrecerile pe care le organiza Alexandru Tocilescu la el acasă. Acolo am cunoscut mulți artiști, acolo băntuia foarte multă lume bună. Și eu eram invariabil pus să cânt. Și, așa, din aproape în aproape, am avut parte de niște întâlniri extraordinare. Am terminat armata, m-am întors la Brăila, dar în '76 m-am hotărât să plec la București. Am fost liber profesionist până în '79, când m-a chemat domnul Dinu Săraru – care înființa Teatrul Foarte Mic și avea nevoie de o echipă tânără - și m-a angajat. În Teatrul Foarte Mic am și locuit un an de zile.

T.A.: *Trebuie să-mi povestești asta!*

N.A.: Da... Eram căsătorit la acea vreme. Doi puștani, nu funcționa, eu eram tot timpul plecat și-atunci când a trebuit să divorțez, m-am dus la domnul Săraru și i-am zis: „Vreau să stau undeva”. Și mi-a propus: „Stai în teatru, nu mai plătesc portar dacă tot ești acolo”. Și-am locuit acolo. Apoi am continuat periplusul mutărilor. În toată perioada aceasta eu am făcut constant muzică de teatru. Am și prins o conjunctură favorabilă. Pe de-o parte, prestațiile pe care le aveam și producțiile pe care le făcusem aveau cronici bune, eram luat în vizor că fac bine muzică de teatru; iar pe de altă parte, câțiva dintre oamenii care făceau muzică de teatru (Dan Andrei Aldea, Mircea Florian, Vasile Șirli) au plecat din țară, iar o altă parte, mai în vârstă, s-au prăpădit. Asta a fost toată povestea. Am învățat enorm de la fiecare spectacol la care am lucrat, de la fiecare regizor. Nu mai vorbesc de actori, de scenografi. În teatru ai de învățat de la oricine, de la cabinieri, mașiniști, inclusiv de la portari. Tot limbajul scenic și tot ce înseamnă nașterea unui spectacol le-am învățat în teatru, începând de la Brăila și până în ziua de azi. Încă mai am de învățat. Mai ales în zilele noastre când tehnologia a explodat și trebuie să ții pasul. Teatrul e o lume fascinantă. Și-acum, dacă am de ales un spațiu pentru concert, aleg sala de teatru. Are ceva special care te lipește de lume, care face un flux de comunicare artist-public perfect. Și-am continuat să fac muzică de teatru până am ajuns la 120 de spectacole. Sigur, acum fac mai puțină pentru că mi se pare normal să vină și noua generație.

T.A.: *Afirmați într-un interviu că sunteți un timid. Ce anume din dumneavoastră credeți că e făcut să fie artist?*

N.A.: Da, sunt timid. Bună întrebare. Nu m-am gândit niciodată. Cred că așa a fost să fie. A fost un dat. Nu provin dintr-o familie din care să fi „cules” treaba asta. Mama îmi cânta romanțe și așa am descoperit cât de important și de frumos e textul într-un cântec. A fost prima pietricică pe care am pus-o în temelia de a cânta numai cântece pe versuri foarte bune, scrise de poeți. Și eu scriu – am câteva cărți publicate – dar mi-e jenă să mi le cânt. Pentru că nu sunt încă foarte convins că sunt foarte bune. Sunt niște lupte care se dau între gemeniiăștia doi ai mei (*n.a.* zodia gemeni) și nu m-au lăsat să finalizez anumite gânduri pe care le-am avut. De aceea îmi e greu să zic... Am ales să învăț pe tot parcursul existenței pe care o s-o am, de la oricine, orice. Iar eu am avut norocul să întâlnesc oameni care m-au încurajat, care mi-au deschis niște uși.

T.A.: *Aș vrea să vorbim puțin despre Ubu Rex cu scene din Macbeth, în regia lui Silviu Purcărete, spectacol pentru care ați primit și Premiul UNITER pentru muzică de teatru (1991). Cum ați lucrat la acest spectacol? Cum a fost să lucrați cu Silviu Purcărete?*

N.A.: Mi-a plăcut textul și îmi plăcea tare de Silviu. Un băiat teribil de inteligent, dar care are un mare „cusur”, cel puțin pentru mine. El știe tot ce vrea, are muzica spectacolului în cap și te asuprește, îți strânge latura creatoare. Culmea, la *Ubu Rex* m-a lăsat. La *Titus Andronicus* (1993), când trebuia să începem următorul spectacol după uriașul succes cu *Ubu*, n-am mai putut, m-am inhibat. El la *Titus* a zis: „vreau tema spectacolului să fie așa”. Și mi-a cântat-o și am realizat că e foarte bună. Și eu ce să mai fac?! M-am retras. Cu Silviu am lucrat foarte bine la acest spectacol pentru că m-a lăsat să mă joc. Plus că era un lucru care-mi plăcea foarte tare și pe care îl mai trăisem, în lucrul cu Alexandru Tocilescu: se ajungea într-un moment X al repetițiilor la care ne opream pentru că acolo el simțea brusc că vrea moment muzical. Pe care nu-l schițasem, nu-l discutasem înainte, nu-l aveam în minte. Și-atunci repetiția se bloca și-abia după ce compuneam muzica, mergeam mai departe. Pentru mine, regizorul e foarte important, el e dirigintele de șantier, el știe tot ce vrea, el are spectacolul în minte. În clipa în care eu ajung la o înțelegere cu regizorul și știu ce fel de muzică vrea – așa a fost cu Silviu la *Ubu Rex* – eu merg un pic mai departe și îmi creez o teorie și o linie directoare de la care nu mă abat. Eu nu vreau să fac numai muzica aceluia spectacol, ci să creez un spațiu sonor. Dacă scârțâie o ușă, dacă cineva are un hohot de râs, dacă un actor lovește într-o masă – acelea sunt generatoarele mele de ton și de plecare a muzicii. Și-atunci tot ce fac eu este să creez acest univers, acest spațiu sonor al spectacolului. În clipa în care el învâluie tot spectacolul înseamnă că e bine, că face parte din spectacol, că devine un personaj.

T.A.: *Aveți o sursă de inspirație pentru muzica pe care o compuneți pentru spectacolele de teatru?*

N.A.: Nu am nici sursă, nu am nici rețete. Nu

funcționez cu așa ceva. Muzica de teatru este total diferită de ceea ce fac eu și cânt pe scenă. Aici m-a ajutat, zic eu, ce ziceam mai devreme – faptul că sunt Geamăn. Și-atunci i-am repartizat pe cei doi din mine. La muzica de teatru e mult mai simplu, dar tocmai prin această simplitate devine foarte greu. Pe de-o parte, linia directoare este conceptul regizoral al spectacolului, acolo eu trebuie să mă integrez. Desigur, țin cont și de text, de poveste, că dacă e un Tolstoi gândești într-un fel, dacă e un Strindberg mergi la Nord, la înfrângerea organismului de protecție în fața frigului. Sunt lucruri total diferite. Deci nu pot să spun că am o rețetă. Am avut două sau trei spectacole, pe același text de teatru, montate de regizori diferiți. Normal că au fost muzici diferite. Conceptul regizoral te trimite în altă zonă. Pe de altă parte, foarte importantă este echipa: vocile lor, felul în care joacă, mișcarea lor corporală. Da, mă uit la toate acestea atunci când fac muzică. Unduirea unui corp, fie că e masculin sau feminin, felul lui de a merge pe scenă, de a se mișca, de a-și purta costumele, toate aceste lucruri mă inspiră.

T.A.: *Stați mereu la repetiții?*

N.A.: Da. Nu fac producții de acasă. Mă duc de la prima lectură, care mi se pare obligatorie. De acolo aflu abc-ul direcției regizorale. Eu vreau să aud povestea din mintea regizorului, nu mă interesează textul în sine. Da, îl citesc, dar poate eu îl văd cu alți ochi. Eu trebuie să aflu cum îl vede regizorul și în ce zonă mă trimite. După aceea, stau la repetiții, văd cum crește totul, cum începe să se lege, cum se ridică tot spectacolul la scenă. Mă ajută foarte tare. Acestea sunt sursele de inspirație, nu altceva. În rest, trebuie să faci ce știi să faci. Au fost și sunt câțiva regizori cu care am lucrat și care m-au fascinat prin faptul că aveau o cultură impresionantă, citiseră mult și, foarte important pentru cineva care compune, știau foarte multă muzică. Și-atunci înțelegerea e mult mai lejeră și totul curge firesc când discuți pe aceeași limbă. Ce muzică ascultam la Toca (*n.a.* Alexandru Tocilescu) în casă... era ceva fabulos: de la muzică populară, până la simfonică. Era fascinant.

T.A.: *Vi s-a întâmplat să ajungeți într-un punct mort, în care să simțiți că nu mai aveți inspirație, că nu mai puteți compune?*

N.A.: Da, de multe ori. De vreo două ori mi s-a întâmplat în lucrul la muzica spectacolelor de teatru. L-am rugat pe regizor să mă aștepte să ies din starea proastă. Mi s-a mai întâmplat și în muzica pe care o cânt. Au fost niște ani în care am simțit că publicul acela nu mai e al meu. Atunci mi-am zis: „Ce fac? Forțez ușa? Hai s-o las să se deschidă singură, să vedem cum e.” Și nu am coborât la acel nivel, dar nici nu i-am obligat să vină la mine. Am ales o cale de mijloc, acel compromis-admis pe care-l faci. Am lăsat să curgă lucrurile de la sine. Important e să nu forțezi uși care oricum se deschid. Important e să nu intri în panică, să nu încerci să cauți să te îndepărtezi de tine și de drumul pe care – dacă tot l-ai bătătorit atâția ani – rămâi pe el, pentru că acolo e

treaba ta, acolo s-a dovedit că ești bun. Nu e bine să joci împotriva curentului niciodată. Toți din familia mea au fost navigatori. Și treaba cu vâslitul contra curentului o știu foarte bine. Când tragi contra curentului e foarte greu.

T.A.: *Am observat că vă place interacțiunea directă cu publicul.*

N.A.: O ador. Am tot avut spectacole la care am așteptat publicul în hol, ba cântându-le, ba oferindu-le șampanie. A fost un moment care s-a născut la Braunschweig, când eram în turneu cu *Ubu*. Scena nu era atât de generoasă cum și-ar fi dorit-o Purcărete. Și-atunci, pentru o schimbare de decor, avea nevoie să tragă cortina timp de trei minute. Și m-a rugat să cânt ceva în fața cortinei. Eu mă dusesem acolo în calitate de compozitor, nu era plănuț să joc, dar am zis: „da!”. M-am îmbrăcat exact cum erau toți îmbrăcați, m-am machiat, am luat vioara – eu neștiind să cânt la vioară – și am făcut un joc de acorduri, aruncam cu arcușul note. Am luat aplauze, iar la final, am luat cutia de la vioară și m-am dus la ieșirea publicului și am cântat până a ieșit toată lumea. Și-acum mai am banii pe care i-am strâns. Silviu a fost încântat și de-atunci am rămas în spectacol cu acel moment. Așa că făceam naveta la Craiova de fiecare dată când se juca *Ubu Rex*.

T.A.: *Ați avut parte de foarte multe întâlniri. Povestiți-mi o întâlnire care v-a marcat cariera.*

N.A.: Acesta e marele bagaj pe care îl duc cu mine la ora actuală: întâlnirile. Au fost foarte multe. Pentru că fiecare a fost într-un fel receptată. Și fiecare a avut personalitatea ei. Nu pot să-l uit pe Alexandru Tocilescu, nu pot să-l uit pe Silviu Purcărete, nici pe Cătălina Buzoianu. Nu pot să-l uit pe Mircea Florian, care mi-a dat, fără să fie intenționată treaba, acel brânci în teatru. Cu Duce Darie am avut o întâlnire foarte frumoasă. Nu i-am făcut muzica la vreun spectacol, dar mi-a făcut el mie luminile la *A treisprezecea noapte* și acolo am avut o surpriză foarte plăcută de a lucra cu el. Dar, marea mea întâlnire, peste toate celelalte – dar care nu a fost de lucru, ci una spirituală – a fost întâlnirea cu maestrul Radu Beligan și cu meșterul Ion Lucian. Lucian și Beligan pentru mine au însemnat foarte mult. Acolo am descoperit o viață întregă de teatru, de istorie, de istorie a teatrului. Eu mă întâlneam cu ei ca să stăm de vorbă. Le mai cântam un cântec, le plăcea. De la oamenii aceștia am cules foarte mult, am sorbit. Știi cum? Însetat am fost. Pentru că ai ce învăța de la ei. Acum sunt în aceeași situație cu Horațiu Mălăele, pe care-l știu de foarte mulți ani. Pentru mine omul acesta e fascinant. Dacă aș fi un chirurg, l-aș tăia mărunț-mărunț să văd de unde izvorăsc toate nebuniile lui. Acești oameni, fără să fie într-un fel ostentativi, au intrat în viața mea firesc. Dar un firesc de nici nu știu când m-am trezit cu ei în suflet. Pentru că a fost totul atât de normal. Mi se părea anormal să nu-i cunosc. De asemenea, de vreo zece ani, lucrez foarte mult cu tineri. Noua generație – cu mici excepții – e o generație foarte bună, extrem de talentată, de motivată, de

pasionată. Și-atunci pentru mine întâlnirea cu ei e o bucurie. E păcat să nu îi ai lângă tine. Ei vin cu alt suflu, cu altă informație. Și lucrul cu oamenii tineri e absolut extraordinar.

T.A.: *Anul acesta sunteți ambasadorul programului de caritate al UNITER – Campania Națională Artiștii pentru Artiști. Îmi puteți povesti mai multe despre acest turneu care va avea loc în luna iunie și va avea loc în șapte teatre, din șapte orașe?*

N.A.: Sunt nebun. (râde) Anul acesta pentru mine e un an special. Acum, cu cât avansezi în viață – ca să nu zic îmbătrânești – încep să ți se întâmple tot felul de lucruri rotunde, frumoase. Anul trecut am împlinit 50 de ani de la debut. Anul acesta fac 70 de ani de viață. Am mai trăit momentul acesta în 2004 când îplineam 50 de ani și m-am speriat. Am zis că se termină totul, sunt bătrân, ce să mai fac eu la 50 de ani?! Și-am avut un moment când am decis să fac un spectacol de ziua mea. Și-atunci s-a născut un proiect la care eu țin foarte tare – *Simfonicul*. A fost la TNB, la Sala Atelier. A fost minunat că am avut de lucru și am uitat definitiv că am făcut 50 de ani. Anul acesta, la 70 de ani, mi-am pus spectacol la Operă. Și fac o super-producție cu orchestra mare și corul Operei și cu cele două trupe ale mele. Va fi o nebunie întregă. Așa că m-am legat de Alifantis70, dar și de faptul că trec în cealaltă parte a vieții. Am sunat-o pe Aura Corbeanu și i-am propus acest turneu: șapte spectacole, în șapte teatre din șapte orașe. Am pus la cale, împreună cu UNITER, toată această producție, iar toți banii, în afară de cei strict de producție, rămân Campaniei *Artiștii pentru Artiști*. Sper să se vândă toate spectacolele cum trebuie. Le gestionez, sunt cu ochii pe ele în fiecare dimineață, verific câte bilete s-au mai dat.

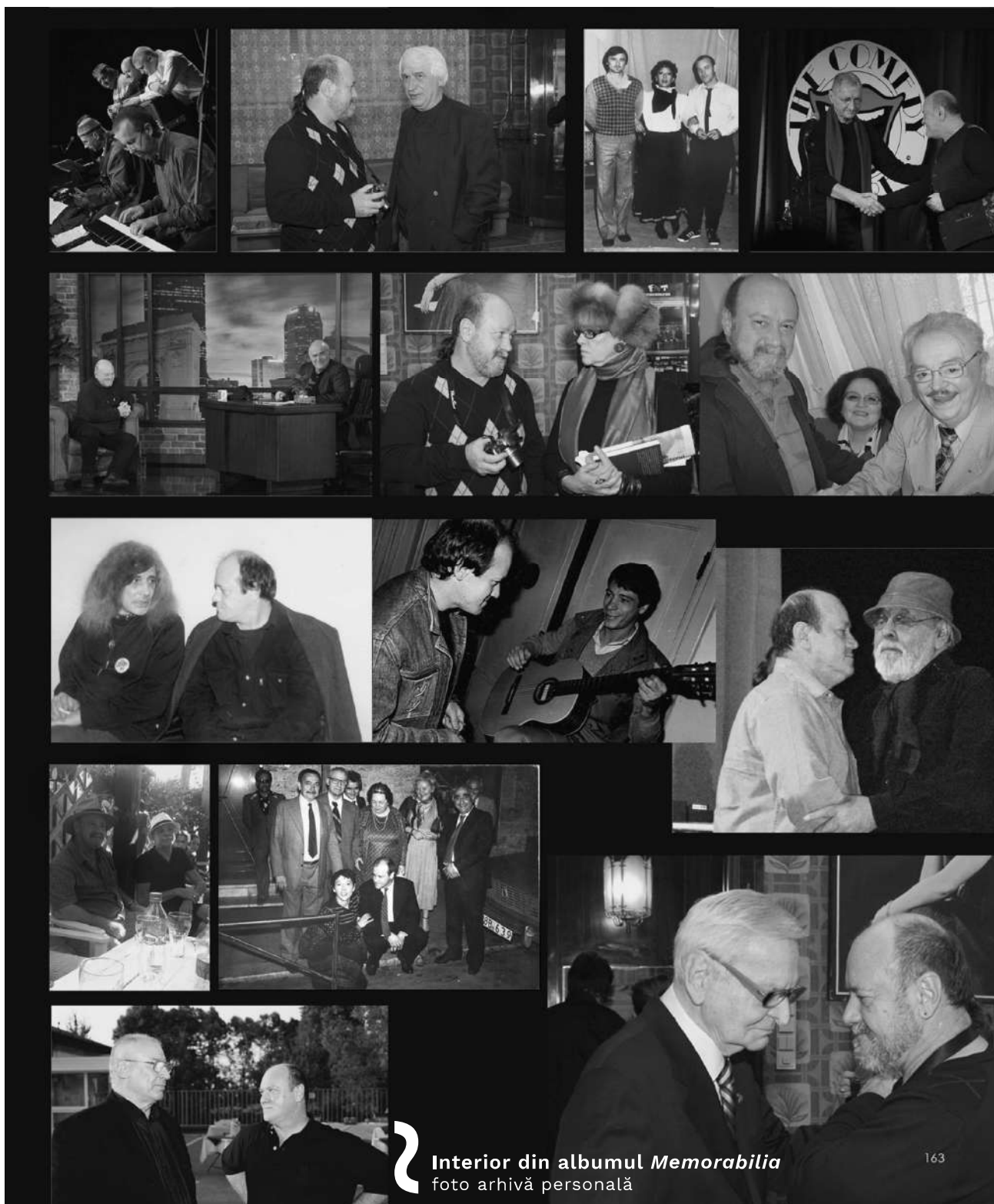
T.A.: *Aveți peste 50 de ani de activitate artistică, ați cântat în mii de concerte, ați compus coloana sonoră a peste 120 de spectacole de teatru, ați scris poezii. Este ceva ce v-ați dorit să faceți și nu ați făcut?*

N.A.: Da. Sunt două lucruri: 1. mi-ar fi plăcut să am mai mult timp pentru mine și familia mea și 2. dacă anumite lucruri pe care le-am făcut acum după cei 50 de ani de activitate, le-aș fi făcut ceva mai devreme, poate aveau o energie și mai bună. Dar, pe scurt, cred că îmi place foarte tare ce fac, și-aș vrea să mai fac. Mare filosofie nu e.

T.A.: *Care este cea mai importantă lecție pe care ați asimilat-o prin teatru?*

N.A.: E o anume disciplină – care nu e neapărat impusă – a lucrului și a încrederii pe care actorul o oferă regizorului. Eu am întâlnit treaba asta în anumite spectacole: mari actori stăteau smirnă în fața regizorului. Totul pleacă dintr-un anume respect pe care îl acorzi – chiar și în alb. E un credit pe care îl dai celui care vine să te dirijeze. Și atunci cred că de aici pleacă totul. Disciplina la lucru, încrederea, creditul acordat echipei și colegilor sunt esențiale ca să se nască ceva bun.

T.A.: *Cum sunteți dumneavoastră dincolo de scenă?*

Interior din albumul *Memorabilia*
foto arhivă personală

163

N.A.: Vreau să cred că sunt un om normal. Beau cafea, fumez, mai beau din când în când, îmi place să mănânc, să mă joc cu nepoții mei. Îmi place să trăiesc, să mă bucur de oamenii din jur, să cunosc oameni – mi-a făcut o reală plăcere să te cunosc. Încerc să am acum mai multă grijă de mine pentru că am timp. Și asta nu dintr-o dorință absurdă de a trăi mai mult, ci pentru că pur și

simplicu încă mai vreau să fac treabă. O să mă retrag de pe scenă în clipa în care o să simt că sunt penibil pe scenă. Sau când voi simți că muzica de teatru pe care o fac va reprezenta doar o „bifă”. Acela e primul semn că trebuie să-mi văd de-ale mele, să redevin civil și să las scena cui o merită.

Interviu realizat de **Tiana ALEXE**